

Itzultzaileen zeregina hizkuntza biziberritze prozesuetan: terminologia euskaratzeko itzulpen-irizpideetan sakontzen

Lamia Filali-Mouncef Lazkano
lamia.filalimouncef@ehu.eus

Universidad
del País Vasco

Euskal Herriko
Unibertsitatea

NOR IKERKETA TALDEA
GRUPO DE INVESTIGACIÓN
RESEARCH GROUP

Edukiak

1. Ikerketaren **testuingurua eta justifikazioa**
2. Tesiaren **helburuak**
3. **Marko teorikoa eta metodologia**
4. Orain arteko **emaitzak**
5. Ondorioak: **ikertzen jarraitzeko bideak**

1

Testuingurua eta justifikazioa

1. Testuingurua eta justifikazioa

- ▶ **Itzulpengintza ezinbestekoa** euskararen Hizkuntza Politika eta Plangintzan (HPP)
 - ▶ Kodifikaziotik bertatik: 588 testu, erdia itzulpen aitortuak (Mendiguren Bereziartu, 1993)
 - ▶ Zehar-lerroko elementua biziberritzean (legedia betetzeko, espazio berrietara iristeko...)
 - ▶ Itzultzaileak hizkuntza-aldaketan agente (Muñoz & Valdivieso, 2007), hizkuntza gutxituetan are gehiago (Garrido & Luna, 1997)
- ▶ Itzulpen zereginari **normalizazio zeregina** gehitzen zaio
(Uribarri, 2005 in Sanz-Villar, 2018)

Gehiago ikertzeko beharra

2

Tesiaren helburuak

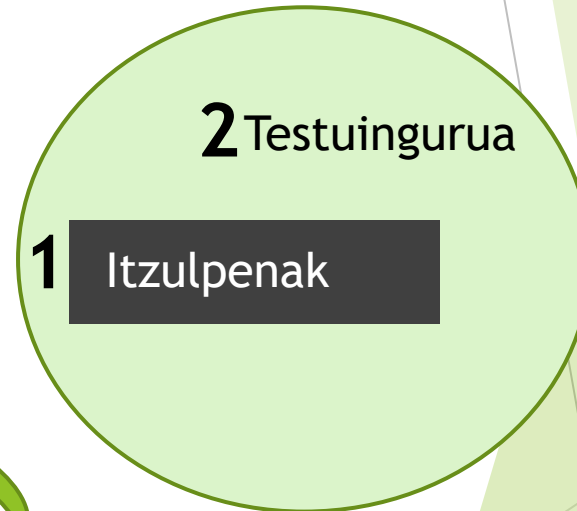
2. Tesiaren helburuak

Itzulpen-hautuen oinarri soziologiko eta ideologikoak identifikatzea

- ▶ Hezkuntza arloa, sendoena: testuliburuak eta eskuliburu espezializatuak
- ▶ Hiru diskurtso komunitate: biologia, historia, filosofia
- ▶ zehazki hautu lexiko-terminologikoetan

Bi elementutan arreta:

- 1. Itzulpen-hautuetan**
- 2. Testuinguruko zenbait faktoretan**
 - ▶ Hizkuntzaren autoritate zentroak
 - ▶ Botere-egiturak
 - ▶ Ideologia linguistikoak (hizkuntzari buruzko sinesmenak)
 - ▶ DOKUMENTAZIO-ITURRIAK eta haien irizpideak

3

Marko teorikoa eta metodologia

3. Marko teorikoa eta metodologia

Itzulpena

testua

Hizkuntza-fenomenoa

- ▶ Hizkuntzazkoa **beti soziala**
- ▶ Hizkuntzak **praktika sozialak artikulatzen** ditu

(Blommaert, 2005; Bucholtz & Hall, 2008; Eckert, 2016; Heller et al., 2017)

Itzulpengintzaren soziologia

testua bere testuinguruan, itzulpena baldintzatu egiten baitu

(Wolf, 2010; Wolf & Fukari, 2007)

Eragile-sareak

Botere harremanak

Eragiten duten **diskurtso eta praktika sozialak**

testuinguru soziala

TESTUA

Zabaldu

euskararen biziberritzetik

3. Marko teorikoa eta metodologia

Itzulpena

testua

1. Itzulpen Ikasketa Deskribatzaileak

Testuinguruaren, itzulpenen eta
itzulpen-hautuen

deskribapen enpirikoa

(Toury, 1985; Lambert & Van Gorp, 1985)

2. Soziolinguistika kritikoa

Analisi kritikoa

Hizkuntza ideologiak (Woolard, 2016)

Aldakortasuna eta estiloa
(Eckert, 2016; 2018; 2019)

Ikerketaren faseak

Elkarrizketen aurretik

- ▶ Helburua itzulpen-irizpide eta joera estilistiko batzuk identifikatzea
 - ▶ Corpus azterketa
 - ▶ Dokumentazio-iturriei buruzko galdeetgia

Elkarrizketak eta eztabaida-taldea

- ▶ Helburua irizpideetan eta testuinguruan sakontzea (azterketa etnografikoa)
 - ▶ hautuen zergatiak eta esanahi sozialak

Une honetan: corpora eta galdeetgia prestatzen

4

Orain arteko zenbait emaitza

Corpusaren katalogoa: bildutako metadatuak

OROKORRAK

- ▶ Argitaratze urtea
- ▶ Argitaletxea
- ▶ Izenburua
- ▶ Iturria (datu-basea)
- ▶ Normatibizazio deialdia (Eus.Zerb./ EIMA)
- ▶ Bilduma
- ▶ Esteka
- ▶ Corpora (EHUko testuetan) / Ikasmaila (EIMAKoetan)
- ▶ Arloa (biologia/ historia / filosofia)
- ▶ Gaia (EHU) / Ikasgaia (EIMA)
- ▶ Sorburu-hizkuntza

AGENTEAK ETA IKUSGARRITASUNA

- ▶ Itzulpen gisa aurkeztu da?
 - ▶ Katalogoan
 - ▶ Egile-eskubideetan
- ▶ Datu gehigarriak (agenteen funtzio iluna)
- ▶ Itzultzailea(k)
 - ▶ Enpresa / taldea
 - ▶ Norbanakoak
- ▶ Zuzentzailea(k) / hizkuntza begiralea(k)
- ▶ Begirale zientifiko-teknikoak
- ▶ Edukien egokitzailea(k)
- ▶ Editorea(k) / Koordinatzailea(k)
- ▶ Bestelako agenteak
- ▶ Jatorrizko egilea

Geografia eta Historia 2^{DBH}

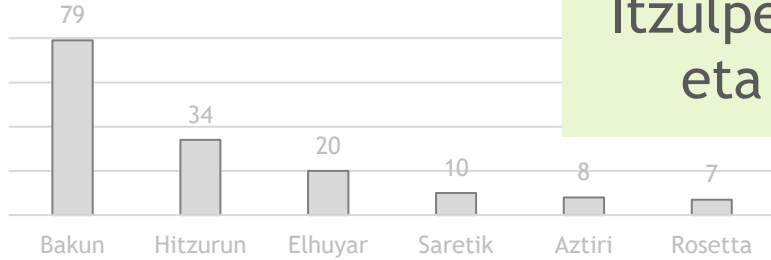
EUSKADI

334	334	334	334	334	334	334	334	334	334	334	Ikusgarritasuna: itzulpenak	Ikusgarritasuna: itzulpenak	
Eus. ▾	Eus. ▾	Eus. izenb.	Datu-bas ▾	Norma ▾	Bildu ▾	Esteka ▾	Corpus ▾	Arloa ▾	Gaia/Ikasgaia ▾	Itzultzailea ▾	Katalogoan [EIMA ▾	Enpresa / taldea ▾	Enpresa / taldea ▾
2016	Ibaizab.	Biologia eta geologia: DBH 3	EIMA	EIMA 1-20	Gulink	http://eima	DBH3	Biologia	Biologia eta Geol.	Bai	enpresa(k)		
2016	Ibaizab.	Biologia eta geologia: DBH 4	EIMA	EIMA 1-20	Gulink	http://eima	DBH4	Biologia	Biologia eta Geol.	Bai	enpresa(k)		
2015	Ibaizab.	Mundu Garaikidearen Historia	EIMA	EIMA 1-20	Gulink	http://eima	Batu1	Historia	Mundu Garaikide	Ez	Inforik ez	Testu enpr	
2016	Ibaizab.	Filosofia: DBH 4	EIMA	EIMA 1-20	Gulink	http://eima	DBH4	Filosofia	Filosofia	Bai	itzultzaile(a)(k)		
2016	Ibaizab.	Geografia eta Historia: DBH 1	EIMA	EIMA 1-20	Gulink	http://eima	DBH1	Historia	Geografia eta His	Bai	enpresa(k)		
2016	Ibaizab.	Geografia eta Historia: DBH 2	EIMA	EIMA 1-20	Gulink	http://eima	DBH2	Historia	Geografia eta His	Bai	enpresa(k)		
2016	Ibaizab.	Geografia eta Historia: DBH 3	EIMA	EIMA 1-20	Gulink	http://eima	DBH3	Historia	Geografia eta His	Bai	enpresa(k)		
2009	Ibaizab.	Mundu Garaikiderako Zientziak: Humanitateak eta gizarte zientziak. Batxil	EIMA	EIMA 1-20	i.bai	http://eima	Batu1	Biologia	MGZ - Mundu Ga	Bai	enpresa(k)		
2005	Ibaizab.	Etika: DBH 4	EIMA	EIMA 1-20	i.bai	http://eima	DBH4	Filosofia	Etika eta Gizabide	Bai	enpresa(k)		
2008	Ibaizab.	Gizarte Zientziak, Geografia eta Historia: DBH 1. maila	EIMA	EIMA 1-20	i.bai	http://eima	DBH1	Historia	Geografia eta His	Bai	enpresa(k)		
2005	Ibaizab.	Geografia eta Historia: DBH 2	EIMA	EIMA 1-20	i.bai	http://eima	DBH2	Historia	Geografia eta His	Bai	itzultzaile(a)(k) + enpres(a)(k) [ez da		
2005	Ibaizab.	Geografia eta Historia: DBH 3	EIMA	EIMA 1-20	i.bai	http://eima	DBH3	Historia	Geografia eta His	Bai	itzultzaile(a)(k) + enpres(a)(k) [ez da		
2009	Ibaizab.	Etika eta Gizabide Hezkuntza: DBH 4	EIMA	EIMA 1-20	i.bai bi	http://eima	DBH4	Filosofia	Etika eta Gizabide	Bai	enpresa(k)		
2009	Ibaizab.	Gizarte Zientziak, Geografia eta Historia: DBH 3. maila	EIMA	EIMA 1-20	i.bai bi	http://eima	DBH3	Historia	Geografia eta His	Bai	enpresa(k)		
2009	Ibaizab.	Historia: Batxilergoa, 2. maila	EIMA	EIMA 1-20	i.bai bi	http://eima	Batu2	Historia	Espainiako Histori	zuz. itzulpe	Egileak	Edizio Ez d	
2010	Ibaizab.	Agustin Hiponakoia [Erdi Aroko Filosofia]: Filosofia, Batxilergoa, 2. maila	EIMA	EIMA 1-20	i.bai hi	http://eima	Batu2	Filosofia	Filosofia	Ez	Inforik ez	Testu Ez d	

Panoramika

Itzulpen-taldeak

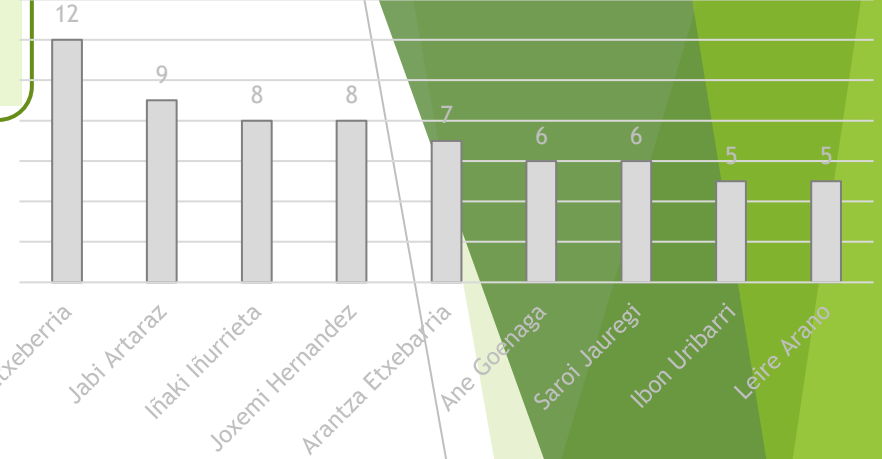
Itzulpen-enpresak eta -taldeak

Itzultzaile profesionalak

Itzultzaileak

ARGITALETXEAK

ANAYA HARITZA

ibaizabal

giltza

SANTILLANA ZUBIA

ikasmina

Vicens Vives

ARGITALPEN ZERBITZUA
SERVICIO EDITORIAL

Universidad del País Vasco
Euskal Herriko Unibertsitatea

KLASIKOAK bilduma

etim Euskarazko Ikasmaterialeen Dokumentazio Zentroa

Berrikuspen linguistiko-pedagogikoa (deialdiak urtero)

Testuliburuak

Eskuliburu espezializatuak

Euskara Zerbitzua

Berrikuspen linguistikoa (deialdia 4 urterik behin)

Titulu solteak

334 itzulpen katalogatu

Itzulpenak arloka eta mailaka

Biologia	82
Historia	89
Filosofia	91
Biologia + Historia (inguruaren ezaguera ikasgaia)	72

Arlo bakoitzekoak maila eta ziklo bakoitzean

	Biologia	Historia	Filosofia	Biologia + Historia	GUZTIRA
LH1	6	4	1	11	22
LH2	4	4	1	11	20
LH 1. zikloa	10	8	2	22	42
LH3	3	5	1	11	20
LH4	5	4	1	14	24
LH 2. zikloa	8	9	2	25	44
LH5	4	5	1	9	19
LH6	4	4	2	16	26
LH5,6	1	1	5	0	7
LH 3. zikloa	9	10	8	25	52
LH osorik	27	27	12	72	138
DBH1	9	10	0		19
DBH2	5	13	1		19
DBH 1. zikloa	14	23	1		38
DBH3	8	8	0		16
DBH4	9	8	5		22
DBH 2. zikloa	17	16	5		38
DBH1,2,3,4	0	0	4		4
DBH osorik	31	39	10		80
Batx1	8	9	5		22
Batx2	2	3	8		13
Batx1,2	1	0	0		1
Batx osorik	11	12	13		36
Unibertsitatea	13	11	56		80
Guztira	82	89	91	72	334

5

Ondorioak

Ondorioak: hurrengo urratsak

1. **Elementu lexiko-terminologikoak** zehaztu
2. **Corpusa** bildu eta analizatu

Bibliografía

- ▶ Barambones Zubiria, J., Manterola Agirrezabalaga, E., Sanz Villar, Z., Uribarri Zenekorta, I., & Zubillaga Gómez, N. (2015). Itzulpen ikasketak eta euskara. Zenbait ekarpen Itzulpen Ikasketa Deskribatzaileei, eta haratago. *Traducimos desde el sur [Recurso electrónico]: actas del VI Congreso Internacional de la Asociación Ibérica de Estudios de Traducción e Interpretación: Las Palmas de Gran Canaria, 23-25 de enero de 2013, 2015*, ISBN 978-84-9042-185-7, págs. 121-140, 121-140.
- ▶ Blommaert, J. (2005/). *Discourse: A Critical Introduction*. Cambridge University Press.
- ▶ Bucholtz, M., & Hall, K. (2008). All of the above: New coalitions in sociocultural linguistics. *Journal of Sociolinguistics*, 12(4), 401-431.
- ▶ Caprara, G., Ortega Arjonilla, E., & Villena Ponsoda, J. A. (2016/). *Variación lingüística, traducción y cultura*. <https://www.peterlang.com/document/1054218>
- ▶ Eckert, P. (2016/). Variation, meaning and social change. In N. Coupland (Arg.), *Sociolinguistics: Theoretical Debates* (or. 68-85). Cambridge University Press.
- ▶ Eckert, P. (2018/). *Meaning and Linguistic Variation: The Third Wave in Sociolinguistics*. Cambridge University Press.
- ▶ Eckert, P. (2019/). The limits of meaning: Social indexicality, variation, and the cline of interiority. *Language*, 95, 751-776.
- ▶ Eizagirre, X. (2023). *2022ko liburugintza—Azterketa—Jakin.eus*. <https://www.jakin.eus/liburu-behatokia/2022ko-liburugintza>
- ▶ Elordui, A., y Zabala, I. (2005). Terminological Variation in Basque: Analysis of Texts of Different degrees of Specialization. *Sky Journal of Linguistics*, 18. <https://www.semanticscholar.org/paper/Terminological-Variation-in-Basque%3A-Analysis-of-of-Elordui-Zabala/33436e6b26f0c23a0120c4ced33d9cad72f2eec0>
- ▶ Garrido Vilariño, X. M., & Luna Alonso, A. (1997). El traductor: Un agente de normalización lingüística en las lenguas minorizadas. *La palabra vertida*. Centro virtual Cervantes., 10.
- ▶ Heller, M., Pujolar, J., & Pietikäinen, S. (2017). Introduction. En *Critical Sociolinguistic Research Methods: Studying Language Issues That Matter*. Routledge.
- ▶ Lambert, J. & Van Gorp, H. (1985/). On Describing Translations. In T. Hermans (Arg.), *The manipulation of literature: Studies in literary translation*. Routledge.
- ▶ Larrinaga, A. (2019). Euskal telebistaren sorrera, garapena eta funtzioa euskararen normalizazioaren testuinguruan [[Http://purl.org/dc/dcmitype/Text](http://purl.org/dc/dcmitype/Text), Universidad del País Vasco - Euskal Herriko Unibertsitatea].
- ▶ Mendiguren Bereziartu, X. (1993/). Incidencia de la traducción en la normalización lingüística del Euskara.
- ▶ Muñoz, F. J., y Valdivieso, M. (2004). Autoridad y cambio lingüístico en la traducción institucional. En P. Hernández y L. González (Eds.), *Actas del II Congreso Internacional “El Español, lengua de traducción”* (pp. 445-480). Comisión Europea.
- ▶ Toury, Gideon. (2004/[1994]). *Los estudios descriptivos de traducción y más allá: Metodología de la investigación en estudios de traducción* (Rosa. Rabadán, R. Merino, R. Rabadán, & R. Merino, Itzul.; 1a. ed.). Cátedra; WorldCat.org.
- ▶ Wolf, M. (2010). Translation ‘going social’? Challenges to the (Ivory) Tower of Babel. *MonTI. Monografías de Traducción e Interpretación*, 2, 29-46.
- ▶ Wolf, M., & Fukari, A. (2007). *Constructing a Sociology of Translation*. John Benjamins Publishing.
- ▶ Woolard, K. A. (2016). *Singular and Plural: Ideologies of Linguistic Authority in 21st Century Catalonia*. Oxford University Press.

Eskerrik asko!

Lamia Filali-Mouncef Lazkano
lamia.filalimouncef@ehu.eus

eman ta zabal zazu

Universidad del País Vasco Euskal Herriko Unibertsitatea

NOR IKERKETA TALDEA
GRUPO DE INVESTIGACIÓN
RESEARCH GROUP